

Budućnost spoljne politike je feministička

Draga GAJIĆ¹

Kristina Lunz, *The Future of Foreign Policy is Feminist*, Polity, Cambridge, 2023.

Od 2014. godine kada je Švedska postala prva država na svijetu koja je usvojila feminističku spoljnu politiku do danas učinjeno je mnogo na predstavljanju i popularizaciji koncepta feminističke spoljne politike (Sundström and Elgström 2019). Nakon Švedske feminističku spoljnu politiku usvojile su Kanada, Luksemburg, Francuska, Meksiko, Njemačka, Španija, Libija, Kolumbija, Holandija, Čile, Liberija, Mongolija, Argentina i Slovenija, a Škotska primjenjuje feministički pristup međunarodnim odnosima (engl. *Feminist Approach to International Relations – FAIR*). Postoje i zemlje koje primjenjuju određene elemente feminističke spoljne politike, iako je nisu zvanično usvojile (npr. Sjedinjene Američke Države). Prva i još uvijek jedina zemlja koja je odustala od feminističke spoljne politike je Švedska (2014–2022), zemlja koja je prva uvela feminističku spoljnu politiku i ujedno zemlja koja je čitavu deceniju prva na listi Indeksa rodne ravnopravnosti (engl. *Gender Equality Index*) Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost (engl. *European Institute for Gender Equality*).

Značajan doprinos oblasti feminističke spoljne politike dale su istraživačice i autorice Lyric Thompson, Toni Hastrup, Karin Aggestam, Annika Bergman Rosamond, Annica Kronsell, Jacqui True, Jennifer Thomson, Mia-Lie Nylund, Columba Achilleos-Sarill, Katharine Wrigh, Roberta Guerrina i brojne druge (v. Aggestam, Bergman Rosamond and Kronsell 2019; Guerrina, Hastrup and Wright 2023).

U posljednjih nekoliko mjeseci objavljene su dvije značajne knjige koje se isključivo odnose na feminističku spoljnu politiku: knjiga „Budućnost spoljne politike je feministička” (engl. *The Future of Foreign Policy Is Feminist*), autorice Kristine Lunz i knjiga „Feministička spoljna politika u teoriji i praksi: Uvod” (engl. *Feminist Foreign Policy in Theory and in Practice: An Introduction*) autorica Stephenie Foster i Susan A. Markham (2023).

Knjiga “The Future of Foreign Policy Is Feminist”, autorice Kristine Lunz, objavljena je u septembru 2023. godine u izdanju izdavačke kuće Polity

¹ PhD Student, Interdisciplinary Doctoral Programme in Social Sciences and Humanities, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Novi Sad, Serbia. E-mail: dashagajic@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6856-7230>.

(Cambridge). Engleskom izdanju knjige prethodilo je njemačko izdanje „Budućnost spoljne politike je feministička: Kako se globalne krize moraju riješiti” (njem. *Die Zukunft der Außenpolitik ist feministisch: Wie globale Krisen gelöst werden müssen*) iz 2022. godine izdavačke kuće Econ (Berlin).

Englesko izdanje knjige sadrži predgovor i 14 poglavlja (Prolog: Lično je političko; Zašto spoljna politika mora postati feministička?; Diplomacija: to je muški svijet; Stari bijeli muškarci u teoriji; Počeci feminističke spoljne politike; Feministički aktivizam: UN Rezolucija 1325; Status quo feminističke spoljne politike; Napadi na ženska prava, LGBTQ+ prava i ljudska prava; Feministička globalna zdravstvena politika; Nema klimatske pravde bez feminizma; Stvaranje mira bez oružja: razoružanje kao osnovni zahtjev feminizma; Budućnost spoljne politike je feministička; Feministička spoljna politika u vremenima rata i konflikta; Epilog).

U prvom poglavlju autorica opisuje vlastito „feminističko buđenje”, akademski i aktivistički put, šta ju je inspirisalo da postane jedna od suosnivačica Centra za feminističku spoljnu politiku (engl. *The Centre for Feminist Foreign Policy*), te šta je sve prethodilo nastanku knjige koja je fokusirana na intersekciju feminizma, spoljne politike, mira i bezbjednosti.

Drugo poglavlje usmjereno je na prikaz značajnih događaja i prekretnica kada su u pitanju prava žena i ravnopravnost polova, ali i na objašnjenje pojmova koji su u srži feminističke spoljne politike, kao što su intersekcionalnost i feminizam, tačnije feminizmi. Objašnjavajući intersekciju između mira i feminizma, autorica navodi da „bez feminizma, ne može biti trajnog mira” (Lunz 2023, 29).

U trećem poglavlju dat je istorijski prikaz uloge žena u diplomatiji, sa posebnim fokusom na žene u diplomatiji u Saveznoj Republici Njemačkoj. Autorica je opisala barijere i predrasude sa kojima su se suočavale žene u diplomatskoj službi. Iako autorica navodi da postoji napredak kada je u pitanju rodna ravnopravnost u diplomatskim krugovima i da žene formalno pravno imaju (skoro) jednak pristup karijeri u diplomatiji, navodi da u ovoj oblasti i dalje dominiraju muškarci (Lunz 2023, 43). U poglavlju autorica govori o tome da je važno sačuvati od zaborava doprinos žena u različitim sferama, bilo da je u pitanju umjetnost ili politika, jer čineći žensku istoriju i žensko naslijeđe vidljivim, doprinosimo osnaživanju budućih generacija djevojaka i žena, ali da je to samo početak.

U četvrtom poglavlju autorica citirajući i analizirajući djela i teorijski doprinos različitih autora i autorica (počevši od Machiavellija, Hobbesa, Habermasa sve do Arent) nastoji ponuditi teorijsku podlogu iz filozofije, sociologije, politikologije kako bi čitalac ili čitateljka lakše mogao ili mogla razumijeti kompleksnost, interdisciplinarnost i multidisciplinarnost feminističke spoljne politike.

Peto poglavlje knjige odnosi se na prikaz kada i kako je nastala feministička spoljna politika, tj. koji su joj sve značajni događaji prethodili i omogućili njen nastanak. Autorica „vodi” čitaoca ili čitateljku od Ženskog mirovnog kongresa koji je održan 1915. godine, usvajanja Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) 1979. godine, pa sve do 2014. godine kada je Švedska usvojila feminističku spoljnu politiku.

U šestom poglavlju fokus je na UN-ovoj Rezoluciji 1325 i ideji o formiranju feminističkog Vijeća sigurnosti. Takođe, u poglavlju su opisani stubovi na kojima počiva agenda Žene, mir i bezbjednost. Značajan dio poglavlja odnosi se na uticaj feminističkog civilnog društva na usvajanje UN rezolucija praćeno sa sjećanjima autorice na stvaranje feminističke mreže Ujedinjene (šp. *Unidas*), tj. mreže feministkinja sa Kariba, iz Latinske Amerike i Savezne Republike Njemačke.

Sedmo poglavlje jedno je od najvažnijih poglavlja u knjizi za čitaoce i čitateljke koji žele detaljniji uvid u feminističku spoljnu politiku, jer je u njemu dat ne samo hronološki prikaz usvajanja feminističke spoljne politike u zemljama širom svijeta, nego su predstavljene specifičnosti, tj. sličnosti i razlike feminističke spoljne politike u različitim društveno-ekonomskim, kulturološkim i političkim prilikama (Švedska, Kanada, Francuska, Meksiko, Njemačka i dr.). U poglavlju autorica postavlja pitanja (koja je svrha feminističke spoljne politike, koja je definicija feminističke spoljne politike, šta feministička spoljna politika obuhvata, koji su očekivani rezultati feminističke spoljne politike, kada i gdje će feministička spoljna politika biti implementirana), te na njih pokušava odgovoriti ne samo u sedmom poglavlju nego i u poglavljima koja slijede.

Osmo poglavlje bavi se antirodnom ideologijom, napadima na ljudska prava širom planete, patrijarhalnim poretkom i antifeminističkim strategijama. Autorica navodi da se antirodni pokret mora posmatrati u kontekstu generalnog pada građanskih prava i sloboda, kao i smanjivanja prostora za djelovanje civilnog društva (Lunz 2023, 188).

Deveto poglavlje se odnosi na globalne zdravstvene politike, prvenstveno na razumijevanje pandemije virusa COVID-19 kao feminističkog pitanja. Autorica ukazuje na jasnu i vidljivu intersekciju između zdravlja, seksizma, rasizma i ostalih vidova diskriminacije, kao i nepravdama na relaciji globalni Jug i globalni Sjever.

Deseto poglavlje je fokusirano na klimu i klimatske promjene, odnosno njihovo posmatranje kroz feminističku prizmu. Ujedno u poglavlju su prezentovana neka od osnovnih obilježja ekofeminizma.

Jedanaesto poglavlje počinje sa citatom književnice Margaret Atwood: „Muškarci se boje da će im se žene smijati. Žene se boje da će ih muškarci ubiti”.

U poglavlju Lunz se bavi maskulinitetom, militarizmom i razoružavanjem kao centralnom feminističkom brigom u istoriji (Lunz 2023, 264).

U dvanaestom poglavlju predstavljen je manifesto organizacije čija je Lunz suosnivačica (*The Centre for Feminist Foreign Policy*) i prikazano je kako feministička spoljna politika kao transformativni, interseksionalni i dekolonijalni pristup doprinosi svim oblastima, od klime, zdravlja do ljudskih prava.

Trinaesto poglavlje ima poruku da feministička spoljna politika, kao i sam feminizam ima namjeru da „razmontira” patrijarhalne strukture i njeguje strukture nenasilja (Lunz 2023, 310).

U Epilogu autorica poručuje da je budućnost spoljne politike feministička i da se dugotrajna rješenja mogu pronaći ukoliko svi zajedno i u isto vrijeme radimo u smjeru pravde i jednakosti. Svako od 14 poglavlja (osim Epiloga) završava sa portretom, tj. ilustracijom, citatom i tekstom o jednoj od žena čiji doprinos feminističkoj spoljnoj politici je inspirisao Lunz i omogućio joj da napiše ovu knjigu.

Knjiga Kristine Lunz nije samo knjiga o feminističkoj spoljnoj politici, nego omaž ženama iz prošlosti, teoretičarkama i aktivistkinjama koje su omogućile da se žene školuju, da dobiju pravo glasa, da rade i da učestvuju u političkoj areni. Ujedno, ovo je i knjiga o ženama sadašnjosti koje kreiraju i sprovode feminističku spoljnu politiku širom planete, s ciljem uspostavljanja rodne ravnopravnosti, mira i bezbjednosti za sve. Nesumnjivo je da će knjiga doprinijeti dijalogu o feminističkoj spoljnoj politici, o njenom uticaju na sve aspekte života, kao i o njenoj budućnosti u globalnoj areni.

Bibliografija

- Aggestam, Karin, Annika Bergman Rosamond, and Annica Kronsell. 2019. “Theorising Feminist Foreign Policy.” *International Relations* 33 (1): 23–39.
- Foster, Stephenie and Susan A. Markham. 2023. *Feminist Foreign Policy in Theory and in Practice: An Introduction*. London and New York: Routledge.
- Guerrina, Roberta, Toni Hastrup and Katharine A. M. Wright. 2023. “Contesting Feminist Power Europe: Is Feminist Foreign Policy Possible for the EU?” *European Security* 32 (3): 485–507.
- Lunz, Kristina. 2023. *The Future of Foreign Policy is Feminist*. Cambridge: Polity.
- Rosén Sundström, Malena, and Ole Elgström. 2019. “Praise or Critique? Sweden’s Feminist Foreign Policy in the Eyes of Its Fellow EU Members.” *European Politics and Society* 21 (4): 1–16.